Valiokunnan lausunto PeVL 27/2026 vp– KAA 1/2025 vp

Perustuslakivaliokunta

Elokapina määrättävä lakkautettavaksi

Lakivaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Elokapina määrättävä lakkautettavaksi (KAA 1/2025 vp): Asia on saapunut perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava lakivaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- apulaisprofessori Anu Mutanen
- professori Veli-Pekka Viljanen

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- professori Tuomas Ojanen

KANSALAISALOITE

Kansalaisaloitteessa ehdotetaan, että ympäristöjärjestö Elokapina tulee määrätä välittömästi lakkautettavaksi ja Elokapina tulee määritellä järjestäytyneeksi rikollisryhmäksi tuomioistuimen toimesta. Myös Elonvaalijat Ry tulee lakkauttaa välittömästi ja poistaa yhdistysrekisteristä. Rikoslakiin tulee aloitteen mukaan myös lisätä pykälä, jossa rikollisen toiminnan rahoittaminen on kriminalisoitavaa.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

(1) Käsiteltävänä olevassa kansalaisaloitteessa ehdotetaan seuraavaa: "Ympäristöjärjestö Elokapina tulee määrätä välittömästi lakkautettavaksi ja Elokapina tulee määritellä järjestäytyneeksi rikollisryhmäksi tuomioistuimen toimesta. Myös Elonvaalijat Ry tulee lakkauttaa välittömästi ja poistaa yhdistysrekisteristä. Rikoslakiin tulee lisätä pykälä, jossa rikollisen toiminnan rahoittaminen on kriminalisoitavaa."

Valmis
5.0

(2) Vähintään viidelläkymmenellätuhannella äänioikeutetulla Suomen kansalaisella on perustuslain 53 §:n 3 momentin mukaan oikeus tehdä eduskunnalle aloite lain säätämiseksi sen mukaan kuin lailla säädetään. Kansalaisaloite voi koskea voimassa olevan lainsäädännön muuttamista tai kumoamista taikka uuden lain säätämistä. Lainsäädäntöasioihin kohdentumisen lisäksi aloiteoikeudelle ei ole asetettu muita sisällöllisiä rajoituksia (ks. HE 60/2010 vp, s. 40).

(3) Perustuslain 53 §:n 3 momentin esitöiden mukaan säännös ja siinä käytetty ilmaisu "aloite lain säätämiseksi" sisältävät mahdollisuuden niin säädöstekstin muotoon laaditun lakiehdotuksen kuin väljemmin muotoillun, lainvalmisteluun ryhtymistä koskevan ehdotuksen tekemistä (HE 60/2010 vp, s. 40/II). Nyt arvioitavassa aloitteessa on kyse lainvalmisteluun ryhtymistä koskevasta ehdotuksesta.

(4) Perustuslakivaliokunnan mukaan kansalaisaloite täydentää ensisijaisena pidettävää edustuksellista järjestelmää. Eduskunnan lainsäädäntötyö perustuu pääasiallisesti hallituksen esityksiin ja kansanedustajien lakialoitteisiin, mutta kansalaisaloite on tuonut näiden oheen uuden kansalaisyhteiskunnan aktiivisuuteen nojaavan mahdollisuuden saada lainsäädäntöasia vireille eduskunnassa. Kansalaisaloite voi toimia myös kanavana avata kansalaiskeskustelua ja nostaa uusia kysymyksiä poliittisen keskustelun kohteeksi (ks. PeVL 1/2017 vp, PeVM 6/2011 vp ja PeVM 9/2010 vp, s. 9/II). Perustuslakivaliokunta on lisäksi todennut, että vaikka kansalaisaloitteisiin tulee eduskuntakäsittelyssä suhtautua myönteisesti, niiden käsittely ei saa olla kritiikitöntä ja selvästi perus- ja ihmisoikeuksien vastaiset aloitteet on perusteltua jättää valiokunnissa käsittelemättä (PeVM 6/2011 vp). Valiokunta toteaa myös, ettei kansalaisaloitteille kaikilta osin voida asettaa samanlaisia vaatimuksia kuin hallituksen esityksille.

(5) Perustuslakivaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että nyt käsillä oleva kansalaisaloite koostuu kolmesta virkkeestä, joista kahdessa ensimmäisessä käsitellään tiettyjen yhdistysten lakkauttamista ja kolmannessa rikoslain muuttamista. Kutakin virkettä on valiokunnan mielestä tarkasteltava suhteessa siihen, että kansalaisaloite voidaan tehdä "lain säätämiseksi".

(6) Aloitteen kaksi ensimmäistä virkettä koskevat aloitteessa nimettyjä yhdistyksiä. Kyse olisi siten yksittäistapauksellisesta lainsäädännöstä. Perustuslakivaliokunnan käytännössä lähtökohtana on pidetty sitä, että yksittäistapauksellisten lakien säätämistä on syytä pyrkiä välttämään (PeVL 12/2025 vp, kappale 6, PeVL 41/2022 vp, kappale 9, PeVL 19/2008 vp, s. 5/II). Valiokunnan käytännössä lain yksittäistapauksellisuuden ei ole kuitenkaan katsottu merkitsevän suoranaista ristiriitaa perustuslain kanssa. Tätä käsitystä tukee perustuslain 2 §:n 1 momentin korostama eduskunnan asema ylimpänä valtioelimenä (PeVL 12/2025 vp, kappale 6, PeVL 41/2022 vp, PeVL 41/2017 vp, s. 4, ks. myös HE 1/1998 vp, s. 73). Perustuslakivaliokunta on myös pitänyt sinänsä mahdollisena kansalaisaloitetta, joka merkitsi paitsi lainsäädäntövallan käyttämistä asiassa, jonka vakiintuneesti on katsottu kuuluvan kunnan käyttämän hallinnollisen päätösvallan piiriin, myös yksittäisen kunnan jo käyttämän päätösvallan korvaamista säädettävällä lailla maankäytön suunnittelua koskevassa konkreettisessa kaava-asiassa ja siihen liittyvissä ympäristölupa-asioissa (PeVL 41/2017 vp, s. 3).

(7) Nyt arvioitava kansalaisaloite eroaa kuitenkin merkittävällä tavalla aikaisemmin arvioidusta kansalaisaloitteesta. Yhdistyksen lakkauttamisesta päättäminen on yhdistyslain 43 §:ssä osoitettu

yhdistyksen kotipaikan alioikeuden tehtäväksi. Yhdistys voidaan syyttäjän, Poliisihallituksen tai yhdistyksen jäsenen kanteesta julistaa lakkautetuksi 43 §:ssä säädettyjen edellytysten täyttyessä. Yhdistyksen lakkauttaminen on siten lailla osoitettu laissa säädettyjen edellytysten täyttyessä riippumattoman tuomioistuimen tehtäväksi.

(8) Suomen valtiosääntö perustuu perustuslain 3 §:n mukaisesti valtiollisten tehtävien jaolle. Lainsäädäntövaltaa käyttää pykälän 1 momentin mukaan eduskunta, joka päättää myös valtiontaloudesta. Tuomiovaltaa käyttävät pykälän 3 momentin mukaan riippumattomat tuomioistuimet, ylimpinä tuomioistuimina korkein oikeus ja korkein hallinto-oikeus.

(9) Arvioitavan kansalaisaloitteen kahdessa ensimmäisessä virkkeessä ehdotetaan lailla säädettäväksi siinä nimeltä mainittujen yhdistysten lakkauttamisesta, vaikka yhdistyslaissa tämä tehtävä osoitetaan riippumattomille tuomioistuimille. Aloitteen sisällössä viitataan perustuslain 3 §:n kannalta ongelmallisella tavalla siihen, että lailla nimenomaan säädettäisiin tuomioistuimeen kohdistuvasti sen toimivaltaan yhdistyslain mukaan kuuluvan tehtävän toteuttamisesta yksittäistapauksessa ("tulee määrätä välittömästi lakkautettavaksi", "tulee määritellä järjestäytyneeksi rikollisryhmäksi tuomioistuimen toimesta"). Siltä osin kuin on kysymys kansalaisaloitteessa nimeltä mainittujen yhdistysten lakkautettavaksi määräämisestä, kansalaisaloitteessa ei ole perustuslain 53 §:n 3 momentissa tarkoitetulla tavalla kysymys aloitteesta "lain säätämiseksi", vaan riippumattomalle tuomioistuimelle kuuluvan tehtävän siirtämisestä yksittäisessä tapauksessa ja tuomioistuinta velvoittavasti lainsäätäjälle. Kansalaisaloite ei siten tältä osin täytä perustuslain 53 §:n 3 momentissa asetettua vaatimusta, jonka mukaan kansalaisaloitteen tulee kohdistua lainsäädäntöasioihin.

(10) Kansalaisaloitteen kolmannessa virkkeessä ehdotetaan, että rikoslakiin tulee lisätä pykälä, jossa rikollisen toiminnan rahoittaminen on kriminalisoitavaa. Kyse on tältä osin perustuslain 53 §:n 3 momentissa tarkoitetusta aloitteesta lain säätämiseksi, eikä perustuslaista johdu estettä sen käsittelemiselle.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Perustuslakivaliokunta esittää,

> *että kansalaisaloitteen KAA 1/2025 vp ensimmäisessä ja toisessa virkkeessä ei ole kyse perustuslain 53 §:n 3 momentissa tarkoitetusta aloitteesta lain säätämiseksi.*

Valiokunnan lausunto PeVL 27/2026 vp

Helsingissä 24.4.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Heikki Vestman kok
varapuheenjohtaja Onni Rostila ps
jäsen Fatim Diarra vihr
jäsen Hannu Hoskonen kesk
jäsen Arja Juvonen ps
jäsen Teemu Keskisarja ps
jäsen Kimmo Kiljunen sd
jäsen Jarmo Lindberg kok
jäsen Mira Nieminen ps
jäsen Johanna Ojala-Niemelä sd
jäsen Johannes Yrttiaho vas
varajäsen Markku Eestilä kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Liisa Vanhala